

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ

ΚΡΙΤΙΚΗ-ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ Γ. ΔΗΜΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

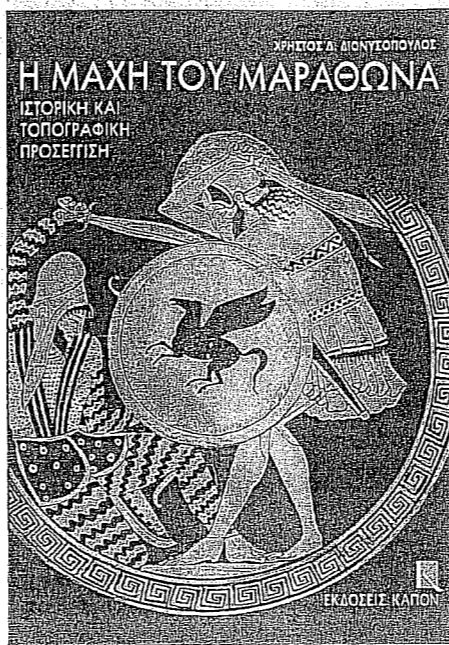
Η Μάχη του Μαραθῶνος

Είναι πολύ παράδοξο ότι για θέματα που νομίζουμε ότι γνωρίζουμε εκδίδεται ξαφνικά ένα βιβλίο και μίας κάνει να συνειδητοποιήσουμε ότι δεν ξέρουμε τίποτα! Τίποτο φυσικό από τό να θεωρούμε ότι η Μάχη του Μαραθῶνος μίας είναι απόλυτως οικεία, ότι την γνωρίζουμε μέχρι της τελευταίας λεπτομερείας της διεξαγωγής της από τῶν μαθητικών μίας χρόνων, ότι ξέρουμε καί τήν ιστορία τοῦ Μαραθωνοδρόμου, τοῦ ὁποῖου τό ὄνομα θεωρεῖται ότι εἶναι ἐπίσης γνωστό, ότι δηλαδή ὀνομάζετο Φειδιππίδης. Ὅλες τίς προκατασκευασμένες βεβαιότητες τοῦ ἀναγνώστου διαλύει τό νέο βιβλίο τοῦ φιλόλογου-ιστορικοῦ κ. Χρήστου Δ. Διονυσοπούλου ὑπό τόν τίτλο: **Ἡ Μάχη τοῦ Μαραθῶνα. Ἱστορική καί τοπογραφική προσέγγιση** (ἐκδ. Καπόν, σελ. 272, εἰσὼ 44,73), πού ἔχει παραλλήλως καί τήν μορφή λευκώματος.

Ὁ συγγραφεὺς γεννήθηκε στήν Ἀθήνα καί ἐσπούδασε Κλασική Φιλολογία, Ἱστορία καί Ἀρχαιολογία στό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν. Ἀκολουθῶς ἐπέλεξε νά παρακολουθήσει Πατυρολογία στό Πανεπιστήμιο τοῦ Κέρκυρα καί νά συμπληρώσει τίς σπουδές του στό Πανεπιστήμιο τῆς Λιέγης μέ τήν παρακολούθηση μαθημάτων Ἐπιγραφικῆς, Πατυρολογίας καί Νομισματικῆς. Ἐργάστηκε γιά ἓνα διάστημα ὡς ἀρχαιολόγος στήν Ἑλλάδα μετέχοντας σέ ἀνασκαφές καί ἐν συνεχείᾳ ὑπηρετήσε στήν Μέση Ἐκπαίδευση ὡς καθηγητής σέ γυμνάσια καί λύκεια στήν Ἑλλάδα καί στό ἐξωτερικό, φθάνοντας στήν θέση τοῦ διευθυντοῦ Λυκείου. Διετέλεσε ἐπίσης συνεργάτης ἐπιστημονικοῦ κέντρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καί Σχολικός Σύμβουλος φιλόλογος. Ἐκτός τῶν ὑπηρεσιακῶν καί ἐπιστημονικῶν ἐνδιαφερόντων του, ἔχει μετάσει σέ κινητοποιήσεις γιά τήν διάσωση ἀρχαιολογικῶν χώρων καί τόπων φυσικῆς καλλονῆς. Ἀγωνιζόμενος γιά ζητήματα περιβαλλοντικά ἐπέτυχε τήν κήρυξη τοῦ χώρου τῆς Λίμνης τῆς Βουλιαγμένης ὡς Μνημείου τῆς Φύσεως καί τήν ἐνταξίη του σέ Ζώνη Ἀπολύτου Προστασίας. Συμμετέσχε καί στίς γνωστές κινητοποιήσεις γιά τήν προστασία τοῦ πεδίου τῆς Μάχης τοῦ Μαραθῶνος καί τήν ἀποτροπή κατασκευῆς τοῦ περιφίμου Κωπλιματοδρομίου γιά τοῦς Ὀλυμπιακοῦς Ἀγῶνες τοῦ 2004. Ὑπῆρξε στήν ὑπόθεση αὐτήν ὁ ἐμπειρογνῶμων πού ἐκλήθη ἀπό τήν Ἐν Ἀθῆναις Ἀρχαιολογική Ἐταιρεία γιά νά καταθέσει τήν γνωμοδότησή του ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἀσκηθείσης τότε προσφυγῆς τῆς Ἐταίρειας ἐνώπιον τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας. Μετά τήν ἀποτυχία τῶν προσπαθειῶν καί τήν κατασκευή τοῦ Κωπλιματοδρομίου συνέχισε τίς ἐρευνές του γιά τήν Μάχη τοῦ Μαραθῶνος καί μετέσχε στό Διεθνές Συνέδριο πού διεξήχθη στόν Μαραθῶνα τόν Σεπτέμβριο τοῦ 2008 ὑπό τήν αἰγίδα τοῦ Ὑπουργείου Πολιτισμοῦ καί τοῦ Δήμου Μαραθῶνος.

Τό βιβλίο τοῦ κ. Διονυσοπούλου ἀποκαλύπτει τήν ἀγνωσία μίας. Μιαρὰ μελέτη καί ἀποτελέσμα σχολαστικῆς ἐρευνῆς πηγῶν καί βιβλιογραφίας, τό βιβλίο αὐτό ἐρχεται νά ἀποκαλύψει καί νά μίας διδάξει πολλά στοιχεῖα. νά προσφέρει καλύτερη γνώση γιά ἓνα συμβῆν πού μέ τήν μακροσκοπική ὄψη τῆς Ἱστορίας ὑπῆρξε πράγματι κοροϊστικοῦ. Ἡ σύγκρουσις Περσῶν ἀπ' ἑνός καί Ἀθηναίων καί Πλαταιῶν ἀπ' ἑτέρου στήν πεδιάδα τοῦ Μαραθῶνος τό φθινόπωρο τοῦ 490 π.Χ. ὑπῆρξε τό προανάκρουσμα τῆς τελικῆς νίκης τῶν Ἑλλήνων στήν Σαλαμίνα καί τίς Πλαταιές μετά δεκά ἔτη (480-479 π.Χ.) καί προδιέγραψε τήν ἐν συνεχείᾳ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ πρὸς τήν δεσφαιτική συγκρούση τοῦ Πελοποννησιακοῦ Πολέμου. Ἀλλά οἱ θλιβερές στιγμές δέν εἶναι τίς παρουσίες σπηγῆς.

Ἡ Μάχη τοῦ Μαραθῶνος μελετᾶται στό νέο βιβλίο, τό ὁποῖο, σιμειωτέον, εἶναι πλουσίως εἰκονογραφημένο μέ τρόπο ἐνημερωτικό γιά τόν ἀναγνώστη ἀπό κάθε πλευρά. Βάσις τῆς μελέτης εἶναι βεβαίως ἡ ἐξιτορία τῆς Μάχης ἀπό τόν Ἡρόδοτο. Καί τοῦτο διότι εἶναι ἡ

ἀρχαιότερη πηγή ἐπί τοῦ θέματος, πέρα βεβαίως τῶν λίγων ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων. Ὁ Ἡρόδοτος μαρτυρεῖ ότι οἱ Ἀθηναῖοι ἦταν «ὀλίγοι» καί ότι οἱ Πέρσες διέθεταν «πεζόν στρατόν πολλόν τε καί ἐσκευασμένον». Ἀλλά ἡ μελέτη τοῦ κ. Διονυσοπούλου ἐξετάζει τά ἐξῆς ζητήματα σέ ἀντίστοιχο κεφάλαιον: Ἡ Περσική Ἐκστρατεία τοῦ 490 π.Χ., Οἱ δρόμοι, Ὁ χρόνος, Ὁ τόπος, Πρὶν τή μάχη, Τά μνημεῖα, Ἡ Μάχη, Μετά τή Μάχη, Τά ἀναθήματα στοῦς θεοῦς, Τά αἶμα τῆς ἡττίας τῶν Περσῶν καί ἡ σημασία τῆς νίκης. Τό βιβλίο συμπληρῶνεται ἀπό πλουσιωτάτη βιβλιογραφία καί τά ἀναγκαῖα εἰσθητῆρα τῶν πηγῶν, ἀλλά καί τῶν προσώπων, τόπων καί ὄρων.

Εὐκολα ἀντιλαμβάνεται ὁ ἀναγνώστης τήν ἐξανθητική μελέτη τοῦ θέματος ἀπό μέρος τοῦ συγγραφέως. Ἡ ἐκστρατεία τῶν Περσῶν τοῦ 490 π.Χ. κατὰ τῆς Ἑλλάδος ἐνετάσσετο στό πλαίσιο ὀχι μόνον προστασίας τῆς περσικῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῶν πόλεων τῆς Ἰωνίας ἀλλά καί ἐπεκτάσεως τῆς Περσικῆς Ἀυτοκρατορίας πρὸς δυσμῆς καί «τιμωρίας» τῶν Ἀθηναίων καί τῶν λοιπῶν Ἑλλήνων πού εἶχαν ἐμπλασθῆ στήν Ἰωνική Ἐπανάστασι κατὰ τῆς περσικῆς στρατείας. Ὁ πόλεμος ἦταν ἀναπότρεπτος, καθώς καί οἱ Ἕλληνες, κυρίως οἱ Ἀθηναῖοι πού ἀποτελοῦσαν νηπιική δύναμι, ἀντιμετώπιζαν σοβαρό κίνδυνο γιά τά συμφέροντά των ἐκ τῆς ἐπεκτάσεως τῆς Περσικῆς Ἀυτοκρατορίας πρὸς τήν Δυτική Μικρά Ἀσία καί τόν Εἰρῆαιο Πόντο, ὅπου εὐρίσκοντο ἀπό ἀρχαιοτάτων χρόνων σημαντικῆς Ἑλληνικῆς ἀποικίας καί κυρίως τά κέντρα ἐμπορικῆς συναλλαγῆς καί ἐξισφαλισσεως οἴου γιά τήν Ἑλλάδα.

Ἡ ὀικονομική παράμετρος τῆς Ἑλληνοπερσικῆς συγκρούσεως συνήθως ἀγνωστεία στό βιβλίο, ἰδίως τά σχολικά, καί ἐστὶ ἡ ἐναρξὶς τῶν περσικῶν προσπαθειῶν κατατήσεως τῶν περαθαλασσίων Ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Ἰωνίας ἀρχικῶς καί τῆς Βορείου Ἑλλάδος καί τοῦ Αἰγαίου ἀκολούθως ἐμφανίζεται στήν σκέψη τῶν περισσοτέρων ὡς ἀναίτια, ὡς ἐνεργεῖα ἀλαστονείας καί ἰσως ὡς πολιτική ἀντεκδίκησης γιά τήν ὀποκίνηση ἀπό μέρος τῶν Ἀθηναίων τῆς Ἰωνικῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 498-493 π.Χ. Ὅμως ἡ κρίσις εἶχε ἀρχισεῖ ἐνωρίτερα μέ τήν ἀπόφασι τοῦ Δαρείου μετά τήν καθυστάτη τῶν ἐλευθέρων Ἑλληνικῶν Πό-

λεων τῆς Ἰωνίας καί τῶν νήσων τοῦ Ἀνατολικοῦ Αἰγαίου πού ἐθεώρει ὡς «παραρτήματα» τῆς Μικρασιατικῆς ἀκτῆς (Μήπως αὐτό σᾶς θυμίζει κάτι) νά καταλάβη καί νά θέσει ὑπό τήν κυριαρχία του καί τίς Κυκλάδες ὥστε νά ἐξασφαλίσει τήν ἀπόσοπτη ἀσκήση μονοπωλιακοῦ ἐμπορίου στήν Μεσόγειο ἀπό τοῦς Φοινίκες ὑποτελεῖς του, πού συνεχροῦντο παντοῦ μέ τοῦς Ἕλληνες ἀνταγωνιστές τον. Ὁ ἀναγνώστης δέν μπορεῖ παρά νά κάμη σκέψεις πού ἀπτονται καί τῆς σημερινῆς πραγματικότητας.

Βάσει ἀστρονομικῶν στοιχείων καί ἐιδικῶν μελετῶν, ὁ συγγραφεὺς καταλήγει ότι ἡ Μάχη τοῦ Μαραθῶνος διεξήχθη τήν 12^η Σεπτεμβρίου τοῦ 490 π.Χ. μεταξύ 17.00' καί 20.00' (δηλαδή τό ἀπόγευμα καί τό δειλινό). Στό ζήτημα αὐτό διαφωνεῖ πρὸς τοῦς περισσοτέρους ἄλλους ἐρευνητές πού ὑποστηρίζουν ότι ἡ Μάχη διεξήχθη τό πρωί. Συναρῆς πρὸς τό ζήτημα τοῦ χρόνου διεξαγωγῆς τῆς Μάχης εἶναι βεβαίως καί ἐκεῖνο τοῦ χρόνου τῆς ἐσπευσμένης ἐπιστροφῆς τῶν Ἀθηναίων στήν πόλη τους γιά νά τήν ὑπερασπισθοῦν κατὰ τῶν Περσῶν πού ἐκινῶντο κατ' αὐτῆς ἀπό Ἀλάσσης διά τοῦ στόλου των. Φαίνεται ότι ἡ ἐπίνοδος πρὸς τό Ἄστυ ἐγινε κατὰ τήν ἐπομένη ἡμέρα τῆς Μάχης καί ότι τά περσικά πλοῖα δέν ἐκινήθησαν μέ τήν ταχύτητα τῶν 6-7 κόμβων πού ἔχει ὑπολογισθῆ ἀπό κάποιους ἱστορικούς ἀλλά μόλις μέ ταχύτητα 1,7 κόμβων πού εἶναι πολύ περισσότερο ἀξιόπιστη, δοθέντος ότι ὁ στόλος δέν ἀπετελεῖτο ἀπό ταχύπλοα πολεμικά τύπου τριήρους ἀλλά ἀπό βαρῆα πολεμικά τύπου πεντηκοντόρου καί ἀπό ἀκόμη βαρύτερα μεταγωγικά.

Ὅσον ἀφορᾶ σέ αὐτό τό πεδίο τῆς Μάχης, βάσει μελετῶν τῶν ἀρριδιῶν ἐπιστημόνων, μετεωρολόγων καί κλιματολόγων, προκύπτει ότι ἀναθέτως πρὸς ὅσα ἔχουν κατὰ κερσούς γραφῆ, ἡ ἀπογραμμῆ δέν ἔχει προχωρήσει, μέ συνέπεια νά ἔχη ὑποχωρήσει ἡ θάλασσα ἀπό τήν ξηρά, ἀλλά ἔχουν ἀνέλθει τά ὕδατα τῆς θαλάσσης καί ἡ παραλία εὐρὶσκεται βαθύτερα σήμερα. Καί αὐτό ἀλλοιώνει τά πράγματα ἐν σχέσει πρὸς ὅσα γενικῶς ἔχουν γραφῆ.

Ἄς θυμίσουμε ότι τό Ἀνατολικό Ἄετωμα τοῦ Παρθενῶνος ἔχει σχέση πρὸς τήν νῦν τῶν Ἀθηναίων στόν Μαραθῶνα, καθώς ἡ ἵπταμένη στό κέντρο τῆς παραστάσεως τῆς γεννήσεως τῆς Προμηθεῦ Ἀθηνᾶς θεᾶ Ἴρις τήν στεφανώνει μέ τό ἀγγελμα τῆς νίκης, ἡ ὁποία ἀποδίδεται στήν προστασία τῆς πόλεως. Δέν πρέπει νά λησμονηται ότι ὁ Παρθενῶν καί γενναότερα αὐτῆς νίκης τῶν Ἀθηναίων κατὰ τῶν Περσῶν.

Μία τελευταία παρατήρησις ὅσον ἀφορᾶ τοῦς Μαραθωνοδρόμους. Ὁ Φειδιππίδης ἡ Φυλιππίδης ἦταν ὁ ἀγγελιαφόρος πού ἐστάλη ἀπό τήν Ἀθήνα στήν Σπάρτη γιά νά ζητήση βοήθεια καί ἔλαβε τήν ἀπάντησι τῶν Σπαρτιατῶν ότι δέν ἦταν δυνατόν νά κινηθοῦν πρὸς τῆς ὀκκληρώσεως τῆς ἐορτῆς τῶν Καρνείων. Στήν Ἀθήνα ἐστάλη ἀπό τό πεδίο τῆς Μάχης ὁ Εὐκλής, πού ἐτρεξε φέροντας ὄλον τόν ὀπλισμό του, ἐφθασε στήν Ἀθήνα στίς 12 τά μεσάνυχτα καί ἔδωσε τό μονολεκτικό μήνυμα «Νενικήκαμεν», ἐν συνεχείᾳ δέ ἐξέπνευσε ἀπό τήν δοκιμασία. Ὁ δεύτερος ἀγγελιαφόρος ἦταν ὁ Θέρσιππος, πού ἐτρεξε τό ἐπόμιο προί, ὅταν ἐστάλη νά εἰδοποιήση τό Ἄστυ γιά τόν κίνδυνο πού ἐπέκειτο ἀπό τήν ἀναιμιονομένη ἐπιδρομή τῶν Περσῶν πρὸς τό Φάληρο.

Ἡ μελέτη τοῦ κ. Διονυσοπούλου εἶναι ἰδιαίτερως ἐνδιαφέρουσα καθώς φωτίζει ὄλες τίς πλευρές τῆς ἱστορικῆς ἀφιγήσεως τῆς Μάχης τοῦ Μαραθῶνος. Πρέπει νά τονισθῆ ἐπίσης ὁ πλοῦτος τῆς εἰκονογραφίσεως τοῦ βιβλίου. Οἱ φωτογραφίες συνοδεῖονται ἀπό ἐνημερωτικῆς λεξάντες καί συμπληρῶνουν τό κείμενο χατά τρόπο ἐποικοδομητικό. Γιά τήν ἀριότητα τῆς τυποτεχνικῆς προσπαθείας πρέπει νά δοθοῦν συγχαρητήρια πρὸς τόν Ἐκδοτικό Ὄικο τοῦ Μωυση καί τῆς Ραχήλ Καπόν, γνωστοῦ γιά τίς ποιητικῆς ἐκδόσεις του.